

اقدامات انجام شده محسوب می گردد. در سال ۱۴۰۲، علی رغم ثبات نسبی در نرخ ارز، قیمت سکه طلا تحت تاثیر افزایش قیمت طلا در بازارهای جهانی، نسبت به سال قبل از آن با افزایش روبه رو شد.

۱۴-۱- بازار بین المللی اسعار عمده

در سال ۱۴۰۱ دو رویداد مهم شرایط اقتصاد جهانی را تحت تاثیر قرار داده بود. یکی فروکش نمودن شرایط همه گیری کرونا و به تبع آن خروج اقتصاد جهانی از شرایط رکودی و شکل گیری انتظارات تورمی و دیگری جنگ بین روسیه و اوکراین که سمت عرضه اقتصاد جهانی را متاثر نمود. با شروع جنگ روسیه و اوکراین در سال ۱۴۰۱ و متعاقبا ایجاد اخلاص در وضعیت تامین انرژی و زنجیره عرضه در اروپا و گسترش آن به سایر مناطق جهان تحت تاثیر پیچیدگی و بهم پیوستگی زنجیره عرضه جهانی و در شرایطی که اقتصاد جهانی همچنان با آسیب پذیری های ساختاری ناشی از همه گیری بیماری کرونا مواجه بود؛ نرخ تورم در بسیاری از کشورهای جهان افزایش یافت. در چنین شرایطی بانک های مرکزی در حوزه های ارزهای جهان روا به استثنای ژاپن اقدام به افزایش نرخ بهره سیاستی نمودند. هرچند در سال ۱۴۰۲ تا حد زیادی از فشارهای تورمی کاسته شده بود، اما نگرانی هایی در بین بانک های مرکزی درخصوص سطح شاخص قیمت وجود داشت و بر این اساس همچنان سیاست افزایش نرخ بهره، هر چند به میزانی کمتر از سال قبل از آن، دنبال شد؛ هرچند میزان افزایش در بین اقتصادهای مختلف، رقم متفاوتی بود به نحوی که افزایش نرخ بهره سیاستی کشورهای حوزه یورو و انگلستان بیشتر بود که موجب

در سال ۱۴۰۲، علی رغم آنکه نرخ بهره سیاستی در بیشتر مناطق جهان با افزایش همراه بود؛ لیکن با توجه به رشد کمتر نرخ بهره سیاستی آمریکا نسبت به دیگر مناطق و وجود انتظارات راجع به کاهش نرخ بهره سیاستی این کشور در آینده، نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل اسعار دیگر مناطق با کاهش مواجه بود. در همین راستا، با کاهش آثار جنگ میان روسیه و اوکراین بر اقتصاد کشورهای اروپایی و بهبود نسبی تامین انرژی و وضعیت تراز پرداخت های این منطقه، نرخ یورو در برابر دلار نسبت به سال قبل از آن افزایش داشت. در همین سال، قیمت جهانی طلا، در پی نوسانات و کاهش نسبی شاخص دلار و کاهش نسبی نرخ بازدهی اوراق قرضه خزانه داری آمریکا در کنار افزایش انتظارات تورمی در بازارهای جهانی، با افزایش همراه بود.

در سال ۱۴۰۲، نرخ ارز در بازار غیر رسمی با نوسانات کمتری نسبت به سال قبل از آن روبه رو شد. از جمله دلایل کاهش نوسانات در بازار ارز اعم از رسمی و غیر رسمی، می توان به تداوم اجرای سیاست های ناظر بر حفظ ثبات کلان اقتصادی توسط بانک مرکزی و مجموعه دولت و کاهش انتظارات تورمی در این سال اشاره نمود. در این زمینه تعمیق و گسترش فعالیت مرکز مبادله ارز و طلای ایران به عنوان بستری برای مبادلات رسمی ارز و طلا و بهبود وضعیت تامین ارز نیازهای واقعی اقتصاد در حوزه تولید و سرمایه گذاری با نرخ متناسب با شرایط و واقعیت های اقتصادی کشور در کنار بهبود وضعیت دارایی های خارجی بانک مرکزی و بهبود وضعیت برگشت ارز حاصل از صادرات به کشور، از مهم ترین

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۲

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار

فلزات گرانبهای لندن (دلار)

اونس طلا	سال			درصد تغییر	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲
اونس طلا	۱۸۱۱/۶	۱۸۰۲/۵	۱۹۸۱/۸	-۰/۵	۹/۹

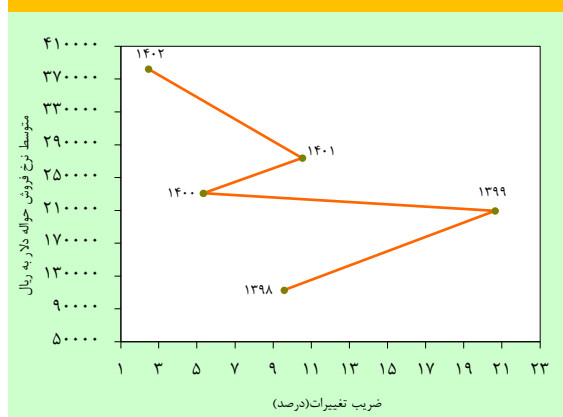
www.Kitco.com

۱۴-۳- تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در سال ۱۴۰۲، بانک مرکزی پاسخ‌گویی به انواع تقاضای ارز در چارچوب ساختار رسمی بازار ارز کشور را بر اساس نرخ‌های حواله و اسکناس که بر اساس برآیند عرضه و تقاضا شکل می‌گرفت و در سامانه معاملات الکترونیک ارز (ETS) اعلام می‌گشت را در دستور کار قرار داد. شایان ذکر است، با راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا در اسفندماه ۱۴۰۱، بستر معاملات حواله و اسکناس دلار و سایر ارزهای عمده به این مرکز انتقال یافت و نرخ‌های اعلامی حواله و اسکناس دلار و سایر ارزهای عمده در سامانه معاملات الکترونیک ارز، بر اساس مبادلات انجام شده در مرکز مبادله ارز و طلا شکل گرفت. شایان ذکر است، در این سال تامین ارز واردات عمدتاً با نرخ‌های تشکیل شده در مرکز مبادله ارز و طلا و از محل ارز صادرات غیرنفتی انجام شد و در کنار آن تخصیص ارز با نرخ ۲۸۵۰۰۰ ریال به عنوان نرخ ترجیحی، تنها به واردات کالاهای اساسی، دارو و ملزومات و تجهیزات پزشکی، از محل درآمدهای حاصل از صادرات نفتی صورت گرفت.

نمودار ۱۴-۱- تحولات نرخ دلار در بازار رسمی

کاهش شکاف میان نرخ بهره آنها با نرخ بهره فدرال رزرو آمریکا شد. در این سال نرخ بهره حوزه یورو از ۳/۵ درصد به ۴/۵ درصد افزایش یافت؛ درحالی‌که نرخ بهره فدرال رزرو با افزایش ۰/۵ واحد درصدی به ۵/۵ درصد رسید. این تغییرات موجب کاهش ۴/۰ درصدی نرخ برابری دلار آمریکا در برابر یورو گردید. همچنین در همین سال نسبت به سال ۱۴۰۱، نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل اسعار پوند و فرانک سوئیس به ترتیب ۴/۰ درصد و ۷/۲ درصد کاهش و در برابر یک‌صد ین ژاپن ۶/۶ درصد افزایش یافت.

(درصد) جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی

تغییرات	پایان سال			تغییرات (واحد درصد)
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	
آمریکا	۰/۵۰	۵/۰	۵/۵۰	۰/۵۰
حوزه یورو	۰/۰۰	۳/۵۰	۴/۵۰	۱/۰۰
بریتانیا	۰/۷۵	۴/۰۰	۵/۲۵	۱/۲۵
ژاپن	-۰/۱۰	-۰/۱۰	۰/۱۰	۰/۲۰
سوئیس	-۰/۷۵	۱/۰۰	۱/۷۵	۰/۷۵

www.Tradingeconomics.com

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده

در بازار لندن

درصد تغییر	سال			تغییرات (واحد درصد)
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	
یورو	۰/۸۶	۰/۹۶	۰/۹۲	-۴/۰
پوند بریتانیا	۰/۷۳	۰/۸۳	۰/۸۰	-۴/۰
یک‌صد ین ژاپن	۱/۱۲	۱/۳۵	۱/۴۴	۶/۶
فرانک سوئیس	۰/۹۲	۰/۹۶	۰/۸۹	-۷/۲

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین‌المللی

در سال ۱۴۰۲، با کاهش نرخ برابری دلار در مقابل سایر اسعار عمده و وجود برخی نگرانی‌های تورمی و افزایش برخی نااطمینانی‌ها در اقتصاد جهانی، افزایش تقاضای طلا به عنوان دارایی امن به خصوص توسط بانک‌های مرکزی رخ داد که این موضوع موجب افزایش قیمت جهانی اونس طلا شد. این تحولات منجر به افزایش ۹/۹ درصدی قیمت جهانی اونس طلا گردید، به طوری که از ۱۸۰۲/۵ دلار در سال ۱۴۰۱ به ۱۹۸۱/۸ دلار در سال ۱۴۰۲ رسید.

در سال مورد بررسی حواله دلار و یورو به ترتیب به طور متوسط با نرخ ۳۸۲/۴ و ۴۱۵/۰ هزار ریال و اسکناس دلار و یورو به طور متوسط به ترتیب با نرخ ۴۱۹/۱ و ۴۵۴/۸ هزار ریال معامله شدند که نسبت به سال ۱۴۰۱ نرخ حواله دلار و یورو به ترتیب ۳۹/۶ و ۴۵/۵ درصد و نرخ اسکناس دلار و یورو به ترتیب ۴۴/۱ و ۵۰/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. علی‌رغم افزایش میانگین قیمت نرخ‌های مذکور ضریب تغییرات^(۱) نرخ حواله و اسکناس دلار و یورو در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل از آن کاهش پیدا کرد. در

خصوص کاهش ضریب تغییرات نرخ حواله و اسکناس دلار و یورو در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل از آن شایان ذکر است، با راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا از ۱۹ام اسفندماه ۱۴۰۱، نرخ حواله دلار برای تامین ارز کالاها (بجز کالاهای اساسی و ضروری و دارو) در بخش زیادی از سال ۱۴۰۲ در محدوده نرخ ۳۷۰ هزار ریال و نرخ حواله یورو حول نرخ ۴۰۰ هزار ریال نوسان داشت. بر این اساس و با توجه به میانگین نرخ‌های مزبور در این سال، نوسان اندک نرخ‌ها حول میانگین صورت گرفته است.

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز

(ریال - درصد)

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۴۰۲		۱۴۰۱		۱۴۰۰		حواله
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۳۹/۶	۲/۴۴	۳۸۲۴۰۶	۱۰/۵۱	۲۷۳۸۹۲	۵/۳۴	۲۳۰۸۳۵	دلار
۴۵/۵	۳/۰۱	۴۱۴۹۷۴	۱۱/۴۷	۲۸۵۳۰۰	۳/۴۷	۲۶۸۶۷۷	یورو
۴۴/۱	۱/۸۷	۴۱۹۰۸۲	۱۲/۳۹	۲۹۰۸۱۶	۶/۵۷	۲۵۲۴۲۸	اسکناس دلار
۵۰/۱	۲/۵۷	۴۵۴۷۷۳	۱۳/۳۲	۳۰۲۹۹۲	۵/۴۹	۲۹۳۲۷۱	یورو

در سال ۱۴۰۲، وقوع برخی تنش‌های سیاسی-امنیتی به خصوص در نیمه دوم سال مانند وقوع درگیری ۷ اکتبر میان حماس و رژیم صهیونیستی و تشدید ناآرامی‌های منطقه‌ای ناشی از آن، حملات تروریستی در جنوب شرق کشور، حمله ایران به تروریست‌های واقع در خاک پاکستان و پاسخ پاکستان به این حمله، شهادت فرماندهان ارشد سپاه پاسداران در سوریه، کشته شدن سه نظامی آمریکایی در اردن و حمله نظامی آمریکا به عراق و سوریه، باقی ماندن نام ایران در فهرست سیاه FATF، موجب افزایش قیمت ارز در بازار غیر رسمی گردید. در این سال، متوسط نرخ دلار آمریکا در بازار غیررسمی ۵۱۷/۰ هزار ریال بود که نسبت به سال قبل از آن، ۴۸/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین هر یورو در بازار غیررسمی به طور متوسط با نرخ ۵۶۰/۶ هزار ریال معامله شد که نسبت به سال ۱۴۰۱، معادل ۵۳/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. ضریب تغییرات متوسط نرخ

دلار و یورو در بازار غیررسمی نیز در سال مورد بررسی به ترتیب ۵/۷۸ و ۵/۹۳ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن کاهش قابل‌توجهی نشان می‌دهند. در همین سال، شکاف نسبی متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی (بازار حواله) و غیررسمی به ترتیب ۳۵/۲ و ۳۵/۱ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن به ترتیب ۷/۷ و ۷/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

در سال ۱۴۰۲ به مانند سال قبل از آن، بسته سیاست‌های تثبیت اقتصادی مجموعه دولت و بانک مرکزی در دستور کار قرار گرفت. با توجه به تأثیرپذیری بالای جو روانی جامعه از نرخ ارز و افزایش احتمال تداوم اثرگذاری متقابل نرخ ارز بر قیمت کالاها و خدمات و انتظارات تورمی و در نتیجه ایجاد چرخه باطل افزایش نرخ ارز و تورم، تصمیم بانک مرکزی در سال ۱۴۰۲ به مانند ماه‌های آخر سال قبل از آن، بر این شد تا اولویت نخست خود را در بسته سیاستی تثبیت اقتصادی، حول کنترل نرخ ارز قرار دهد. این اقدام در بازار ارز حول سه بخش عمده

۱- انحراف معیار تقسیم بر میانگین

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۲

صادرات به چرخه اقتصادی کشور، هماهنگی با دستگاه‌های مسئول به منظور جلوگیری از انحراف تخصیص ارز، پیگیری در جهت دسترسی به برخی از منابع ارزی بلوکه شده در خارج از کشور و افزایش کیفیت دارایی‌های خارجی، کاهش مدت انتظار برای تامین ارز و سیاست‌گذاری در راستای تقویت ذخایر طلا در کنار تلاش در راستای تامین حداکثری نیازهای ارزی بوده است. در پی اقدامات بانک مرکزی تحت بسته سیاستی تثبیت اقتصادی و گسترش و تعمیق فعالیت مرکز مبادله ارز و طلا، ضریب تغییرات نرخ حواله و اسکناس در بازار رسمی و نرخ دلار در بازار غیررسمی به شکل قابل توجهی نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت.

«کنترل مصارف ارزی»، «افزایش منابع ارزی قابل دسترس در قالب استفاده از ظرفیت دیپلماسی اقتصادی» و «بهبود انتظارات آحاد جامعه از طریق پیش‌بینی‌پذیر نمودن وضعیت اقتصادی» در دستور کار قرار گرفت.

مهم‌ترین اقدامات بانک مرکزی در این چارچوب، تعمیق فعالیت مرکز مبادله ارز و طلای ایران به منظور ایجاد مرجعیت قیمت، افزایش حجم مبادلات رسمی و سهولت تامین انواع تقاضای ارز، تفکیک بازار رسمی به دو بازار حواله و اسکناس و اعمال تبعیض قیمتی در این دو بازار در راستای جلوگیری از سرایت آثار نوسانات مقطعی نرخ ارز بر بخش تولید و سرمایه‌گذاری، پیگیری و بهبود فرایند بازگشت ارز حاصل از

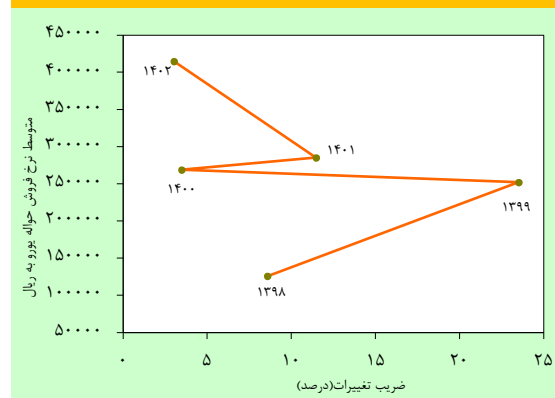
جدول ۱۴-۵- نرخ ارزهای عمده در بازار غیر رسمی

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۴۰۲		۱۴۰۱		۱۴۰۰		(ریال- درصد)
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۴۸/۰	۵/۷۸	۵۱۶۹۷۱	۱۹/۵۰	۳۴۹۲۶۶	۷/۹۳	۲۶۳۱۹۴	دلار آمریکا
۵۳/۹	۵/۹۳	۵۶۰۶۴۷	۲۰/۸۸	۳۶۴۳۴۵	۶/۲۷	۳۰۵۳۳۰	یورو

۱۴-۳-۲- معاملات ارز در بازار رسمی ارز

در سال ۱۴۰۲، میزان کل خرید و فروش ارز در بازار رسمی کشور به ترتیب معادل ۶۸/۲ و ۷۳/۸ میلیارد دلار بوده است که در این خصوص باید اشاره نمود که مازاد فروش نسبت به رقم خرید از محل منابع خریداری شده در دوره‌های قبلی صورت گرفته است. در تشریح جزئیات ارقام خرید و فروش ارز شایان ذکر است، از کل میزان خرید ارز، ۳۴/۴ میلیارد دلار توسط بانک مرکزی و ۳۳/۸ میلیارد دلار توسط سایر بانک‌ها خریداری شده است. همچنین از کل میزان فروش ارز در بازار رسمی، ۴۰/۱ میلیارد دلار توسط بانک مرکزی و ۳۳/۷ میلیارد دلار توسط سایر بانک‌ها فروخته شده است. در سال مورد بررسی، مجموع مبادلات در بازار رسمی ارز کشور در نهایت منجر به ۵/۵ میلیارد دلار خالص فروش ارز توسط بانک مرکزی و

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

جدول ۱۴-۶- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار غیررسمی از رسمی (درصد)

تغییرات (واحد درصد)	سال			
	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۷/۷	۳۵/۲	۲۷/۵	۱۴/۰	دلار آمریکا
۷/۴	۳۵/۱	۲۷/۷	۱۳/۶	یورو

فصل ۱۴ تحولات بازارهای ارز و طلا

سایر بانک‌ها گردیده است. در سال ۱۴۰۲، یورو با سهمی معادل ۵۱/۳ درصد، بیشترین سهم از کل میزان فروش ارز در بازار رسمی ارز را به خود اختصاص داده است. همچنین در همین سال، سهم درهم امارات، دلار آمریکا و یوان چین از کل ارزشهای فروخته شده در بازار رسمی ارز به ترتیب معادل ۱۸/۲، ۱۷/۹ و ۱۱/۶ درصد بوده است.

جدول ۱۴-۷- خرید و فروش ارز در سال ۱۴۰۲

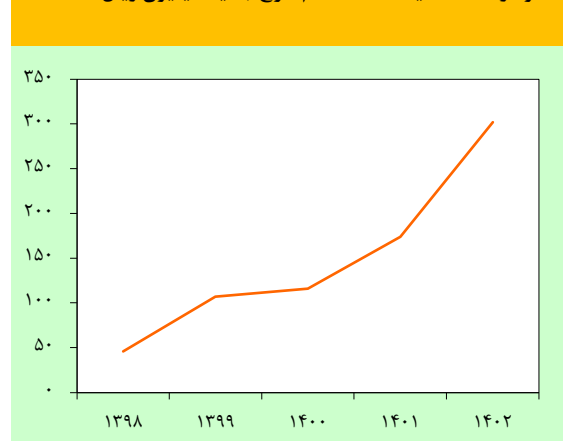
(میلیون دلار)

سهم ارز از مجموع فروش (درصد)	مجموع			سایر بانک‌ها		بانک مرکزی		
	خالص فروش	فروش	خرید	فروش	خرید	فروش	خرید	
۱۷/۹	-۸۰۸۳	۱۳۲۰۶	۲۱۲۸۸	۲۱۰۷	۱۰۹۵۷	۱۱۰۹۸	۱۰۳۳۱	دلار آمریکا
۵۱/۳	۸۵۰۳	۳۷۸۲۹	۲۹۳۲۵	۱۹۶۲۵	۱۲۷۶۸	۱۸۲۰۴	۱۶۵۵۷	یورو
۱۱/۶	-۳۷۹	۸۵۴۶	۸۹۲۴	۱۹۲۳	۲۷۷۰	۶۶۲۳	۶۱۵۴	یوان چین
۱۸/۲	۵۲۳۶	۱۳۴۲۰	۸۱۸۴	۹۶۰۱	۶۹۴۶	۳۸۱۹	۱۲۳۸	درهم امارات
۰/۵	۱۸۱	۳۷۷	۱۹۶	۱۵۰	۱۰۱	۲۲۷	۹۵	دینار عراق
۰/۵	۸۳	۳۷۴	۲۹۱	۲۸۷	۲۴۰	۸۷	۵۱	سایر
۱۰۰/۰	۵۵۴۲	۷۳۷۵۱	۶۸۲۰۹	۳۳۶۹۳	۳۳۷۸۲	۴۰۰۵۸	۳۴۴۲۶	جمع

جدول ۱۴-۸- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی

درصد تغییر		میانگین سال			
۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۷۱/۵	۶۹/۵	۱۰۸/۸	۶۳/۴	۳۷/۴	ربع سکه
۶۹/۷	۵۶/۹	۱۶۶/۳	۹۸/۰	۶۲/۵	نیم سکه
۶۵/۰	۴۵/۷	۲۷۲/۳	۱۶۵/۰	۱۱۳/۲	سکه تمام بهار آزادی
۷۴/۰	۴۹/۹	۳۰۲/۵	۱۷۳/۹	۱۱۶/۰	سکه تمام طرح جدید

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید (میلیون ریال)

۱۴-۴- قیمت سکه‌های طلا در بازار داخلی

در سال ۱۴۰۲، میانگین قیمت انواع قطعات سکه طلا نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد که دلیل عمده آن افزایش نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل ریال در بازار غیر رسمی و افزایش قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی بود. در این سال، سکه تمام طرح جدید بیشترین و سکه تمام بهار آزادی کمترین افزایش قیمت را در مقایسه با سال قبل از آن داشتند. در سال مورد بررسی، هر قطعه سکه تمام بهار آزادی به طور متوسط ۲۷۲/۳ میلیون ریال و هر قطعه سکه تمام طرح جدید به مبلغ ۳۰۲/۵ میلیون ریال معامله شد که به ترتیب در مقایسه با سال قبل از آن ۶۵/۰ و ۷۴/۰ درصد افزایش نشان می‌دهند.